

Nyelvi jogok Romániában

ZSIGMOND JÓZSEF

I find it truly sad, that in the European Union of the 21st century, people are still being discriminated against, based solely on their language and ethnicity. In order to establish a fair society where every individual feels safe to express itself on their mother tongue, and thus is not put in situations that are highly disadvantageous to them, it is necessary to point out the shortcomings of the system and to call for an increased tolerance towards the various manifestations of alterity and diversity. In my presentation I discuss the Romanian minority laws, which unfortunately do not prevail. In spite of the international recommendations, the institutions of the Romanian state has total disregard for the rights and aims of the Hungarian community. The state policy towards the community is clear: they are accepted only, if they become assimilated, if they give up their specific culture and identity. In order to achieve this goal, the institutions of the state are by no means reluctant to use an array of questionable and controversial methods.

A mai Románia modern államiságát az 1918-as gyulafehérvári nagygyűlésétől eredezteti, ahol az akkor még magyarországi románok nemzetgyűlést tartottak. Az 1228. javarészt erdélyi küldött kinyilvánította azon szándékát, hogy Erdély 26 történelmi vármegyéje csatlakozzon a Román Királysághoz. Bár maga a gyűlés nem nevezhető reprezentatívnak, hiszen csak román küldöttek vettek részt rajta egy akkor több nemzetiség által lakott régióból, mégis hosszú távon ez az esemény alapozta meg Nagy-Románia létrejöttét. A mi szempontunkból csupán azért fontos ez a gyűlés, mert az erdélyi kisebbségvédelem alapjait innen eredeztethetjük.¹

Az ott elfogadott kiadvány is számos, azóta sem érvényesített rendelkezést tartalmaz. „Az új román állam megalakításának alapelveiként a Nemzetgyűlés kinyilvánítja a következőket: 1. A teljes nemzeti szabadság az összes együtt élő nép számára. Minden nép saját kebeléből való egyének által saját nyelvén fog élni a közoktatással, közigazgatással és igazságszolgáltatással. Minden nép a hozzátartozó egyének számarányában képviselői jogot fog kapni a törvényhozásban és az ország kormányzásában. 2. Egyenlő jogosultságot és teljes felekezeti szabadságot az ország összes felekezetének.”²

Ezekből a rendelkezésekből semmi nem teljesült. Ez már akkor körvonalazódni látszott, mikor az erdélyi elcsatolást követően a román hivatalos közlöny egyértelműsítette: az állam nem kíván külön autonóm jogköröket adni sem a szászoknak, sem a magyaroknak, de még az erdélyi románoknak sem. Mint azóta kiderült, sem a wilsoni elveket, sem a Trianonban vállaltakat nem tartotta be az ország.

1 SYLVESTER Lajos: Gyulafehérvár, 1918. december 1. *Háromszék*, 2003. dec. 1.

2 Részlet az 1918. december 1-jei gyulafehérvári kiáltványból.

Az első világháború utáni román berendezkedési modell sokkal inkább egy homogén nemzetállam 19. századi franciaországi mintája volt, mintsem egy soknemzetiségű unióé. Bár több megközelítés is volt, hogy miként bánjanak az országban élő kisebbséggel, végül a román Liberális Párt agresszíven asszimiláló politikája érvényesült, több átmenetet is képezve.³

Az első jogfosztások 1918–1922 között történtek, ekkor a jórészt magyar többségű városokban a magyar lakosság szavazati jogát jelentősen megcsorbították, illetve a magyar birtokosokra kihatással lévő agrárreformot is végrehajtották. Ezzel egy időben a magyar tisztviselők távoztak, és az iskolák is jórészt román nyelvűre váltottak. A második korszakban, 1922–1926 között jórészt a polgárság, a kisiparos réteg gazdasági elsorvasztása volt kihatással a magyar lakosságra. Ekkor lépett érvénybe az iskolatörvény, a nyelvhasználati és önkormányzati szabályzás. Egyik sem szavatolta a széles körű anyanyelvhasználatot. Mindezt követte egy gazdasági válság és az 1934–1938 közötti antirevizíós hangulat, amely az erdélyi magyarságot büntette bármely magyar diplomáciai sikerért a nemzetközi politikában.⁴

Mindössze egy relatív komoly kisebbségi szabályzás lépett érvénybe az említett korban, amely valamelyest pozitív hatással volt a magyarságra: ez a kisebbségi státútum. Annak ellenére, hogy a mindenkori román kormányzat a magyarsággal kapcsolatban minden intézkedést jogi és gazdasági intézkedések révén léptetett életbe, a gyulafehérvári határozatoknak csak az egyesülésre vonatkozó részeit cikkelyezték, így ezek nem számíthattak alkotmányjogi jogforrásnak. S bár a román állam több nemzetközi kisebbségvédő rendelkezést elfogadott, abban a korban jellemző volt, hogy azokat alárendelték a nemzeti jognak, amely erősebb jogkörrel bírt.

Sem az 1923-as, sem az 1938-as alkotmány nem ismerte el a kisebbségeket Romániában. Tehát a második világháborúig egyetlen kisebbségi jog sem létezett alkotmányos szinten a Román Királyságban, sőt az állampolgárság ügye mindennapos jogi megkülönböztetést jelentett a magyarságra nézve. A rendezetlen állampolgárságú személyek rengeteg jogot nem gyakorolhattak, például nem szavazhattak, közben pedig kötelező normákat tettek közzé az alkalmazás területén, például volt, ahol a román dolgozók aránya 80% kellett legyen.⁵

A helyzet a Román Kommunista Párt hatalomra kerülésével sem változott jelentősen, sőt mondhatni kezdetét vette egy szisztematikus asszimilációs korszak. A két világháború közötti korszak negatív tapasztalataiból okulva, amikor a román állam kisebbségpolitikája hozzájárult a magyar revizionizmus népszerűségének növekedéséhez, a baloldali erők megpróbálták életképes alternatívát kínálni az erdélyi magyarság számára. Ez az alternatíva a magyar közösség integrálása volt egy erős politikai szervezet segítségével.⁶

3 BÁRDI Nándor: A romániai magyarság kisebbségpolitikai stratégiái a két világháború között. *Regio*, 1997. 2. 32–66.

4 BÍRÓ Sándor: *Kisebbségben és többségben. Románok és magyarok (1867–1940)*. Pro Print, Csíkszereda, 2002.

5 MIKÓ Imre: *Huszonkét év. Az erdélyi magyarság politikai története*. Studium, Budapest, 1941.

6 OLTÍ Ágoston: A Román Békeelőkészítő Bizottság tevékenysége 1944–1946. *Századok*, 2007/1. 29–57.

Az ezt követő időszakot joggal nevezhetjük a sztálini típusú integráció időszakának. Ez elég sok kisebbségi jogot biztosított, mégis kegyetlen volt, hiszen többek között kollektív bűnösséggel vádolta a magyarságot. A korszak a Román Kommunista Párt 1948-as, a nemzetiségi kérdéssel foglalkozó határozata és az 1956-os forradalom között tartott. A kommunista hatalom a nemzetiségi kérdéstről igyekezett az osztálykérdésre áthelyezni a hangsúlyt. A kisebbségi jogok érvényesülésének látszatát leginkább a Magyar Autonóm Tartomány (1952–1960), később a Maros–Magyar Autonóm Tartomány (1960–1968) tartotta fenn. Valódi kisebbségi jogok, valódi jogérvényesítés azonban itt sem volt. Ezen jogok gyakorlását nehezítette az 1956 utáni események sokasága. A magyar forradalom iránti rokonszenv különböző megnyilvánulási formái soha nem látott megtorlási hullámot vontak maguk után. Az a tény, hogy a tüntetők túlnyomórészt fiatalok voltak, annak a vélekedésnek az elterjedését eredményezte, hogy a kisebbségek nyelvén oktató intézmények működtetése súlyos hiba volt, mivel ezek a „magyar nacionalizmus”, illetve a „szeparatizmus” fészkeivé váltak.⁷

Annyira megromlott a helyzet, hogy nemhogy kisebbségi törvények jelentek volna meg, de a nyilvánosságból fokozatosan száműzték mindent, ami a kisebbségekkel volt kapcsolatos. Az RKP 1984-ben lezajlott XIII. kongresszusát követően az „együtt élő nemzetiség” fogalma fokozatosan eltűnt a nyilvános beszédből, helyét a „magyar származású román dolgozók” körülírás vette át.⁸

Így köszöntött be a rendszerváltás Romániában, és ezzel egy teljesen új fejezet indult a kisebbségi jogok terén. Az elmúlt több mint két évtizedben az RMDSZ számos kisebbségi vonatkozású jogot tudott kiharcolni, törvénybe foglalni, amelyek alkalmazása során bizonyos esetekben fennakadások figyelhetők meg. De kezdjük a legelején!

Románia jogforrásait tekintve a legfontosabbak az Európai Unió kötelező szabályozásai és direktívái, valamint a nemzetközi szerződések (kiemelten az emberjogi vonatkozásúak), amelyeknek Románia is részét képezi. Ezek értelemszerűen az alkotmányt is megelőző jogforrások. Ezeket követi az alkotmány, majd a parlament által jóváhagyott törvények (alkotmányozó, organikus és a „közönséges” törvények). A következő a hierarchikus sorrend szerint minden elnöki rendelet, amelyet a kormány rendeletei követnek (kormányrendelet, sürgősségi kormányrendelet, határozatok). A sorban a következők a központi közigazgatási egységek által kiadott határozatok (miniszteri rendelet, előírás, szabályzás). Csak ezek után következnek a helyi és megyei közigazgatási egységek által kiadott határozatok (megyei tanácsok, helyi tanácsok és Bukarest fővárosi tanácsa). Tehát a nemzetközi szabályozások után országos szinten elsősorban Románia alkotmánya a legfontosabb jogforrás, amely speciális jogokat ad az itt élő kisebbségeknek.

7 NAGY MIHÁLY Zoltán: *Érdekvédelem és pártpolitika*. Szerk.: BÁRDI Nándor – SIMON Attila. Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja, 2006, 343–366.

8 NOVÁK CSABA Zoltán: *A megyésítés előkészítése és a nemzetiségi kérdés. Integrációs stratégiák a magyar kisebbség történetében*. Szerk. BÁRDI Nándor – SIMON Attila. Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja, 2006, 405–421.

Az első szabad alkotmányt 1991. november 21-én fogadták el, jelenleg viszont a 2003-ban módosított van hatályban. Mindkét verzió az eddigiekhez képest markánsan foglal állást a kisebbségi jogok terén. Már az alaprendelezések során a 4. cikkely 2. bekezdése egyértelműsíti: „Románia minden állampolgár közös és elidegeníthetetlen országa, rasszra, nemzetiségre, etnikai eredetre, nyelvre, vallásra, nemre, véleményre, politikai nézetre, vagyonna és szociális helyzetre való tekintet nélkül.” Erre erősít rá a mindennemű diszkrimináció megelőzéséről és büntetéséről szóló 137/2003 számú kormányrendelet.

Az alkotmány 6. cikkelye külön szavatolja az identitáshoz való jogot, hiszen félreérthetetlenül kimondja: „Az állam elismeri és garantálja a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek identitását és annak megőrzését, illetve szavatolja a kulturális, etnikus, nyelvi és vallási identitás kifejezés lehetőségét. A nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeknek a többséghez viszonyított egyenlőséget és diszkriminációmentes életet biztosít az állam.” Sajnos egyéb cikkelyeket nem részletez az alkotmány, és az sincs megfogalmazva, hogy ki ellenőrzi a fent soroltak végrehajtását, és mi történik, ha valaki nem tartja be a rendelkezéseket.

Az alkotmány után másodlagos, de a magyar közösség számára talán legfontosabb jogforrás a 2001. évi 215-ös számú közigazgatási törvény, amely részletesen rendelkezik az önkormányzati és a közigazgatási nyelvhasználatról. Ez a törvény gyakorlatilag minden közigazgatási egységben lehetővé teszi a magyar nyelv használatát, ahol a magyar lakosság lélekszáma meghaladja az összlakosság lélekszámának 20%-át. Igaz, mindezt úgy, hogy a magyar nyelv nem válik sem regionálisan, sem országosan hivatalossá. Tehát a gyakorlatban ez úgy érvényesül, hogy mindent tolmácsolni és fordítani kell, a magyar nyelvű írott szövegek hivatalosan maximum csak mellékletként jelennek meg az állami és helyi közigazgatási ügymenetben, de a kérvényező szempontjából ez kényelmes megoldás, hiszen ő mindezen háttérmunkából semmit sem lát. Vagyis ha egy magyar anyanyelvű személy Csíkszeredában magyar nyelvű kérést ad le a polgármesteri hivatalhoz, nagy valószínűséggel a válasz is kizárólag magyar nyelvű lesz, tehát az említett polgár a román szöveggel nem is találkozhat. A hivatal szemszögéből ez másként zajlik: a magyar nyelvű kérényt lefordítják románra, azt megválaszolják románul (még akkor is, ha a válaszolók magyarok, és szóban magyarul tanácskoztak a válaszról), és azt visszafordítják magyarra.

Ez egy nagyon költséges feladat, így sokszor előfordul, hogy a magyar anyanyelvű város, község, illetve megye vezetői sem léptetik életbe a törvény rendelkezéseit. Annál is inkább, mert – mint szinte egyetlen kisebbségi törvénynek sem Romániában – ennek sincs olyan rendelkezése, amely az ellenőrzésről, illetve a szankciókról szól. Ez az igen fontos közigazgatási törvény is csak a lehetőségeket és az érvényesítés módjait szabályozza, büntetéseket nem fogalmaz meg. Azt sem részletezi, kinek kell a törvény életbe léptetését ellenőrizni, és azt sem egyértelműsíti, ki a finanszírozó: az önkormányzat vagy az állam.

Ugyanakkor pozitívként kiemelhető, hogy Románia hivatalos közlönyében konkrétan nevesítették azokat a településeket, közigazgatási egységeket, ahol hatá-

lyos a törvény. Ezen településeken és közigazgatási egységekben akkor sem szűnik meg a rendelkezés, ha a lakosság számaránya 20% alá esik, hiszen ezek szerzett jogok. Probléma viszont, hogy a törvény életbelépése óta számos község felbomlott, új községeket alakítva, és ezen új községek nem lettek nevesítve, így a jogi hatály a 20% magyar lakosság esetén megvan, viszont ha csökken a lélekszám, előfordulhat, hogy ezen településeken elveszhet az anyanyelv használatának joga.

A fent említett törvény igen széles körű jogokat biztosít, még akkor is, ha látjuk, milyen hiányosságokkal rendelkezik. A magyar szóbeli és írásbeli nyelvhasználaton kívül rendelkezik a többnyelvű helységnévtáblákról, illetve minden tábláról és feliratról, amely az önkormányzatok alárendeltségébe tartozik, és amelyeknek a húsz százalékos küszöb átlépése esetén kétnyelvűeknek kell lenniük. De nemcsak az önkormányzatok és alárendelt szerveik, hanem a decentralizált szervek (országos hatóságok helyi egységei, például vízművek, nyugdíjpénztár, egészségügyi pénztár stb.) is a törvény hatálya alá esnek. Igaz, nagyon elrettentőek az eredmények, ha megnézzük a gyakorlatba ültetés módját.

Az említett szervek az ügyfelekkel való kommunikáción és felirataikon kívül kötelesek a határozataikat is közzétenni a kisebbség nyelvén. Ezenfelül a tanácsülések (testületi ülések) esetén is biztosítani kell az anyanyelv használatának jogát, ami a mindenkori polgármester és megyeelnök felelőssége. A testületek által hozott határozatokat is közzé kell tenni anyanyelven, illetve az állampolgárnak joga van anyanyelvén házasodni.

A két legfontosabb és leginkább hivatkozott jogforrás után igyekszem bemutatni a többi, szintén fontos forrást, a teljesség igénye nélkül. Mondom ezt azért, mert az ország kisebbségi jogai nincsenek egy törvénybe rendezve, hanem több tucat rendelkezésben lehet őket megtalálni. Ez a fragmentáltság nehézkessé teszi a jogi ismereteket is, hiszen nemegyszer fordul elő, hogy egy 70 cikkelyes törvényben csupán egy cikkely egy bekezdése szól a kisebbségekről, így nehézkes ennek megtalálása. Sokkal felhasználóbarátabb lenne, ha létezne egy kisebbségi törvény, amely az összes vonatkozó jogszabályt egy helyen összegzi.

Az 1999. évi 188-as számú törvény a köztisztviselők jogi helyzetéről szintén garantálja a magyar nyelvhasználatot a hivatalokban. Ezek után fogadták el a 2001. évi 544. számú törvényt a közérdekű információkhoz való szabad hozzáférésről, amelynek szintén van jó pár, a kisebbségi nyelvhasználatot szabályzó cikkelye. Szintén fontos törvény, amely többek között az anyanyelvű névhasználatot szabályozza, az 1996. évi 119. számú törvény az anyakönyvi okiratokról. A 2006. évi 183. számú törvény is jelentős hatással van a kisebbségek életére, hiszen ez szabályozza az elektronikus formátumú dokumentumokban alkalmazott karakterkészlet szabványosított kódolásának használatát. A nemrég elfogadott, 2011. évi 1. számú oktatási törvény is jelentős cikkelyeket fordít az anyanyelvű oktatásra és a magyar iskolák, tagozatok és egyetemi karok szabályozására.

Mindezen törvény mai napig nincs betartva, annak ellenére, hogy a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem magyar karának sabotálása miatt már egy kormányzat megbukott. Lassan öt éve egyetlen miniszter sem tud érvényt szerezni

Marosvásárhelyen a törvénynek, mindezt úgy, hogy ebből az egyetem vezetőségének semmilyen hátránya nem származik, ellenük eljárás nem indult...

Ezenfelül kisebbségi jogforrás jó néhány kormányhatározat, többek között a 2001. évi 1206-os, a 2004. évi 1050-es számú kormányhatározat, az adóügyi eljárási törvénykönyvről szóló 2003. évi 92-es számú kormányrendelet, a 2002. évi 63. számú kormányrendelet az elnevezések odaítéléséről vagy megváltoztatásáról, a 2001. évi 1157. számú kormányhatározat Románia zászlójának kitűzésére, a nemzeti himnuszának megszólaltatására és a Románia címerét viselő pecsétnyomók használatára vonatkozó végrehajtási utasítások jóváhagyásáról.

A felsoroltakon felül a magyarlakta településeken biztosítani kell a magyar formanyomtatványokat, a kétnyelvűséget az oktatásban, az egészségügyben, a közlekedésben, az igazságszolgáltatásban és a szociális hatóságoknál, illetve a kulturális életben.

Nemzetközi vállalása is van az országnak, hiszen a román törvényhozók elfogadták és később ratifikálták is a *Regionális és kisebbségi nyelvek európai chartáját*. A ratifikálást a 2007. évi 282. számú törvény szentesítette. Itt Románia igencsak széles körű kisebbségi nyelvhasználatot és fejlett nyelvpolitikát vállalt. De nem ez az egyetlen nemzetközi vállalása az államnak: aláírói még a *Keretegyezmény a nemzeti kisebbségek védelméről* című nemzetközi szerződésnek is. Az országnak mindkét esetben periodikusan jelentést kell tennie, hogy milyen módon érvényesülnek a vállalások, de már az is árulkodó, hogy Románia általánosan 3 év csúszással szokta közzétenni országjelentéseit. Viszont ezzel is van gond, ugyanis a jelentéseket a külügyminisztérium munkatársai teszik közzé, de az Etnikumközi Kapcsolatok Hivatala anyagaira alapozva (legtöbbször szóról szóra átveszik az említett hivatal anyagait). Ez viszont azért gond, mert az egy államtitkár által vezetett Etnikumközi Kapcsolatok Hivatalának úgy kell a kormány álláspontját megvédenie, hogy szinte minden alkalmazottja kisebbségi. Ez olyan helyzethez vezet, hogy árnyékjelentések készítése esetén kisebbségi vitázik a kisebbséggel az országban uralkodó nyelvi állapotokról. Ez nyilván egy kényelmes állapot a román kormánynak, hiszen maguk a kisebbségek hiteltelenítik saját magukat. De ha ettől a tényről eltekintünk, akkor sem fest fényesen a mérleg a ratifikált kötelezettségek betartását illetően.

Sajnos jelenleg egyre inkább azt tapasztaljuk: súlyosbodik a helyzet, hiszen az eddigi stagnálás helyét most jogvisszafejlődés vette át Romániában. Amint a feni összegzésből látni lehet, a törvényi keret nem rossz, sőt európai dimenzióban igen fejlett, a jogalkalmazás mégis gyerekcipőben jár.

Több olyan eset van, amikor a kisebbségben élőknek a hatályos törvények ellenére büntetést és meghurcoltatást kell elszenvedniük. Gondoljunk csak Lakó Péterfy Tünde esetére, akit kétnyelvű feliratok önkéntes osztogatása miatt büntettek meg vagy a marosvásárhelyi utcanévtáblák körüli harcokra, az ott kiosztott büntetésekre... A legbanálisabbak között említhető a sepsiszentgyörgyi Himnusz-ügy. Itt annak ellenére osztott ki a megye kormány megbízottja (prefektusa) 5000 lejes (1100 euró) büntetést a trianoni megemlékezést megszervező Magyar Polgári Párt számára a magyar Himnusz eléneklésének szabálytalan mivolta miatt, hogy az alkotmány és még sarkalatos

törvény is engedi, sőt garantálja a szabad himnusz- és nemzeti szimbólumhasználatot. Végül sikerült megnyerni a pert, de itt is, mint sok más kisebbségi ügyben, a feljelentő eljárási hibája miatt ítélte a bíró a magyarság javára, nem elvi okokból.

Szűkebb dimenzióban, Háromszékre (Kovászna megye) terelve a szót, a szabad jelkép- és szimbólumhasználat kapcsán kiemelném, hogy a megye prefektusa 2014-ben több mint 60 eljárást indított a megyében lévő önkormányzatok ellen jelképek törvénytelen használata jogcímen. Legújabban az üldöztetés tárgya a „Községháza” felirat, hiszen ennek nincs román megfelelője, és mivel az eddig megjelent jogi értelmezések szerint a polgármesteri hivatal és a községháza nem egy, nem használható az utóbbi, mindenhol sorra szedetik le.

A román kormány hallgatólagosan pajzsként használja a magyar közösséget, hogy elterelje a közvélemény figyelmét a megszorító intézkedésekről és a gazdasági nehézségekről. A kisebbségek bűnbakként való feltüntetése jól ismert módszer, amihez a politikusok és a média gyakran folyamodnak felforgatás céljából. Ezért a nemzeti kisebbségek a leginkább kiszolgáltatottak, amikor a törvények megsértéséről és az uralkodó politikai erők részéről érkező fenyegetésről van szó, mert az államon belül nem létezik magasabb szintű hatóság, amelyhez a nemzeti kisebbségek fordulhatnának, és amely meghallaná segílykiáltásukat, igazságot szolgáltatna nekik. Romániában a harmonikus etnikumközi kapcsolatok biztosítása érdekében fontos, hogy a kisebbségek jogait védeni hivatott rendszer hiányosságait és a magyarok által elszenvedett megkülönböztetés típusait azonosítsuk és pontosan megnevezzük.

Bár létezik három szerv, ahová a magyar közösség jogsértés esetén fordulhat, hatáskörük igen csekély. Az első és legfontosabb az Országos Diszkriminációellenes Tanács. Ez a szerv az 1197/2001-es (utólagosan módosított) kormányhatározat értelmében jött létre. A tanács legfontosabb jogkörei a következők: a diszkriminatív tettek megelőzése, kivizsgálása, megállapítása és szankcionálása, a diszkriminációs esetek monitorizálása és a diszkriminációt elszenvedők számára segítség nyújtása.

A legutóbbi, a 324/2006-os törvény által történt igen jelentős módosítás a tanácsot önálló jogi személyiséggel rendelkező, a parlament felügyelete alatt álló, autonóm intézményként határozza meg, amely szavatozza a nem diszkriminálás elvének tiszteletben tartását. Sztruktúra és szervezetség szempontjából a tanács egy igazgatótanácsból áll, amely elrendelheti a diszkrimináció megállapítására vonatkozó intézkedések elindítását, az érintett felek kötelező beidézésével. 9 államtitkári ranggal rendelkező tagja van, akiket a parlament két háza nevez ki. Az igazgatótanács egy testületi, tanácsadó és döntéshozó szerv. A tanácsot egy államtitkári ranggal rendelkező és az igazgatótanács tagjai által saját maguk közül öt évre megválasztott elnök vezeti. A tanács 400 és 8000 lej (90 és 1800 euró) közötti pénzbírságot szabhat meg, esettől függően. Ezek a bírságok jogi személyekre is kiszabhatóak.⁹ Igaz, szomorú tény, hogy a tanácshoz nyelvi jogsértés esetén lehet ugyan fordulni, de magyarul nem, ahogy a honlapja sem érhető el magyar nyelven.

9 Raporturi de activitate CNCD 2003, 2004, 2005; www.cncd.org.ro/biblioteca/Rapoarte-5/. (a letöltés ideje: 2016. április 1.)

A másik fontos szerv az Országos Audiovizuális Tanács. Ez a szerv nem kimondot-
tan a kisebbségi jogsértéseket figyeli, de azokat is. Feladata az országos sajtót, médiát
figyelni, és ha jogsértés történik, büntetéseket oszthat ki. Működését az audiovizuális
törvény szabályozza, tagjait a képviselőház javasolja. Ezt az ajánlást a képviselőház
a két ház állandó bizottságai elé terjeszti elfogadásra, amit a jelöltek meghallgatása
követ. A jelöltekről a parlament két háza dönt, egyszerű többségi szavazással. Ez a ha-
tóság a sugárzás megszakításával, eltiltással, pénzbírsággal, nyilvános bocsánatkérés-
sel is büntetheti a jogsértőket, de például az internetes televíziókkal és tartalmakkal
szemben semmilyen hatásköre nincs.

A harmadik szerv, ahová a jogsértettek fordulhatnak, a *nép ügyvéde*, amely a ma-
gyarországi ombudsmani hivatalnak felel meg. Vezetője hivatalosan tárca nélküli mi-
niszter is. Ez jelenleg Victor Ciorbea, a volt nemzeti parasztpárti kormányfő. Mun-
káját a hierarchia szerint mellérendelt viszonyban lévő kabinetfőnök (şef cabinet
referent) és a konzultációs tanács (consiliu consultativ) segítik.

A nép ügyvédjének négy segítője van, amelyek viszonya egymással mellérendelt,
egyenrangú a következő témakörökben:

1. Emberi jogok, nemi esélyegyenlőség, vallási ügyek és kisebbségek jogai (do-
meniul drepturile omului).
2. Gyermekekjogvédelem, családvédelem, fiatalok és nyugdíjasok védelme, illetve
fogyatékkal élők (domeniul drepturile copilului).
3. Honvédelem, igazságügy, rendőrség és büntetés-végrehajtás tárgyköre (do-
meniul aramă, justiție).
4. Tulajdon, munka, szociális védelem, adók és járulékok tárgykör (domeniul
proprietate, muncă, protecție socială...).

Ez a négy segítő államtitkár-helyettesi titulusban van (Secretar de Stat-adjunct).
Őket segítik a tanácsadók (cosilieri) és a szakértők (experți). Ezeknek az alárendeltje
a kabinetfőnök (şef cabinet). Ez alá tartozik mellérendelt funkcióban a könyvvizsgáló
(audit) és a koordinációs igazgató (director coordinator). Ez alá az irodák (birouri
funcționare), ahol az érdemi munka folyik. Ezek alatt újabb három, egymásnak mel-
lérendelt iroda:

1. Pénzügyi ügyek (financiar), főtanácsnok vagy főtanácsadó (consilier şef), ta-
nácsadók (cosilieri) és a szakértők (experți), valamint a referensek (referenți).
2. Közigazgatási ügyek (administrativ), főtanácsnok vagy főtanácsadó (consilier şef),
tanácsadók (cosilieri) és a szakértők (experți), valamint a referensek (referenți).
3. Alkotmányos ügyek, HR, jogi és protokollügyek (contencios constituțional, ju-
ridic, resurse umane, protocol), főtanácsnok vagy főtanácsadó (consilier şef),
tanácsadók (cosilieri) és a szakértők (experți), valamint a referensek (referenți).

Mindezek alatt pedig a területi irodák (birouri teritoriale) vannak, ezek hatáskö-
rükben egyenrangúak: Gyulafehérvár, Pitești, Bákó, Nagyvárad, Szucsáva, Brassó, Ko-
lozsvár, Konstanca, Craiova, Galac, Jászvásár, Marosvásárhely, Ploiești, Temesvár és
Slobozia. Tavaly óta ezekhez magyarul is lehet panaszt benyújtani.

Mindezek ellenére rengeteg a jogsértés: számos jogvédő intézet heti rendszerességgel közli a súlyos eseteket. Ugyanakkor a legnagyobb visszatartó erő a kisebbségi nyelvhasználatban a gazdasági tényező, amely miatt sok esetben ott sem alkalmazzák az előírásokat, ahol teljesen magyar többség és vezetés van.

Végezetül pedig 2015 fontosabb jogsértéseiről mutatok be néhányat, amelyekre a nemzetközi közvélemény figyelmét is felhívtuk:

Antal Árpád politikai nyilatkozata miatt indított bűnvádi eljárást a Terrorizmus Ellenes Ügyészség (DIICOT). Idéztük a román médiában publikált nyilatkozatot, melyet a polgármesternek tulajdonítottak, és azt is, amit valójában mondott, rámutatva a két nyilatkozat közötti lényeges különbségekre. Mindezzel kapcsolatosan elmondtuk: a román médiában megjelent híradás azt eredményezte, hogy Antal Árpádot és a magyar közösséget a polgármester Facebook-oldalán halálosan megfenyegették. Idéztük Antal Árpádot, aki szerint a „terrorista” jelző elfogadhatatlan egy olyan közösség esetében, mely csakis békés és demokratikus eszközökhöz nyúlt közösségi jogai érdekében. *Végül minden vád felmentették alól 2015 augusztusában.*

Lebontották Barcsay Ákos fejedelem dévai emlékoszlopát, annak ellenére, hogy a történelmi Erdélyben a fejedelem a román oktatás támogatója volt, aki ugyanakkor adómentességet biztosított az ortodox egyház számára. Az eset rámutat arra a meglepő tényre, hogy a középkori románság erdélyi támogatójának emléke nemkívánatos a modern Romániában. *Megoldatlan ügy.*

A székely zászló helyzete 2013-hoz képest is sokat romlott, annak ellenére, hogy a probléma szerepelt az Amerikai Egyesült Államok Romániáról készített országjelentésében is, és a román hatóságok kettős mércét alkalmaznak a regionális szimbólumok tekintetében. Bírósági döntések kötelezik a polgármestereket arra, hogy levegyék a székely zászlót az intézmények homlokzatáról, azzal az indoklással, hogy Székelyföld nem adminisztratív egység, és Románia alkotmánya nem ismeri el a régiókat. Ennek ellenére Románia miniszterelnöke büszkén fotózkodott Moldova zászlójával, és Neamț váráról sem vetetik le bírósági döntéssel Moldova regionális zászlóját. Ez arra utal, hogy a román állam kettős mércét alkalmaz: csak a nemzeti kisebbségek nem használhatnak regionális szimbólumokat az országban. A helyzet hasonló Kovászna megye és Sepsiszentgyörgy zászlójával is. A Brassói Táblabíróság, mely a megyezászlót érvénytelenítette, egy olyan épületben található, mely előtt Brassó megye zászlója is ki van tűzve, és ez a kettős mérce bizonyítéka. *Tart az eljárás.*

A jogvédelmi szolgálat súlyos magyarellenes visszaélési kísérleteket észlelt a jövő évi beiskolázás terén, pontosabban jogtalanul szüntetnének meg magyar osztályokat egyes, meg nem nevezett megyék iskoláiban, ahol magyarok is élnek. Az RMDSZ oktatásügyi főtitkárhelyettese elmondta, hogy olyan esetekkel szembesültek, ahol magyar osztályokat próbáltak meg összevonni vagy megszüntetni spórolás miatt, a minisztériumból előre jelzett szűk pénzkeretre hivatkozva, holott ezeken a településeken a magyar gyermeklétszám nem csökkent, tehát ez teljességgel indokolatlan lépés. *Részben megoldódott.*

Arad polgármestere, Gheorghe Falca bírálta az aradi rendőrséget és prefektusi hivatal miatt, hogy az Új Jobboldal feljelentése nyomán tájékoztatást kértek egy, az aradi polgármesteri hivatal falára kifüggesztett, 1897-es magyar nyelvű díszoklevél másolata, valamint a Csíki Gergely Gimnázium homlokzatán elhelyezett magyar zászló miatt. Falca szerint a prefektúrának és a rendőrségnek egyéb fontosabb dolga is kellene legyen, semmint szimbólumok után nyomozzon; a polgármester szerint mindez már „túl sok”. *Megoldódott.*

Ismeretlen tettesek meggyalázták az aradi Szabadság-szobrot. Az elkövetők román nemzeti színekre festették be az aradi vértanúk arcképét, és magyarellenes obszcenitást írtak az emlékmű oldalára. Arad alpolgármestere, Bognár Levente elmondta, hogy az emlékmű előzőleg éjjel-nappal rendőri őrizet alatt állt, de ezt a polgármesteri hivatal pénzforrások hiányára hivatkozva leállította. *Megoldatlan ügy.*

Annak ellenére, hogy a magyar diákok középiskolás szinten sem ismerik még megfelelő szinten a román jogi szakterminológiát, csak és kizárólag román nyelven tájékoztatják őket jogaikról és kötelezettségeikről a nemzeti szintű vizsgák, felmérések alkalmával. Mint ismeretes, Romániában országosan megszervezett szintfelmérésre kerül sor a második, negyedik és hatodik osztályosok körében. A nyolcadik és tizenkettedik osztályosoknak nemzeti vizsgát, illetve érettségi vizsgát kell tenniük. Utóbbiaknál hang- és képfelvevő kamerák üzemelnek a vizsga időtartama alatt, ennek ellenére mind a kiskorúakra vonatkozó adatvédelmi jogokat és kötelezettségeket, mind a vizsgaszabályzatot csak és kizárólag román nyelven közli a minisztérium. A kisebbek esetében csak a vizsgaszabályzat van román nyelven, még akkor is, ha a második osztályos, 9 éves diák életében először 6 évesen találkozott a román nyelvvel. Ezenfelül hátrányos megkülönböztetés történik a tételeknél is. Sok esetben rossz fordítású, hiányos vagy teljesen elcserélt magyar tételt kapnak, a diákok ezzel román társaikhoz képest hátrányba kerülnek. Ez nemcsak nemzeti vizsgák alkalmával, de az országos tantárgyversenyeken is gyakori jelenség. A minisztérium a román nyelvű tételt 100%-ban elkészíti a sorsolás előtt, magyarra viszont csak a kihúzott tételt fordítják minden tárgy esetében, általában a tétel hatályba helyezése előtt pár órával, éjszaka, szakmai csoport mellőzésével és a lektorálás lehetősége nélkül. A teljes fordítás általában a szaktanár felelőssége, miközben az említett személynek nincs fordítói képesítése. Azok a diákok, akik a romániai magyar oktatást választják, más módon is szembesülnek a kisebbségi lét hátrányos következményeivel: magyar nyelvű tankönyvekből van olyan, amely nincs lektorálva, de például szociológiából nem is létezik magyar kiadvány. *Megoldatlan ügy.*

Egy kisgyermeket érintő súlyos diszkriminációs eset történt a nagyváradi kórház sürgősségi osztályán. A kislány apja az újságíróknak elmondta: az egy órája várakozó négyéves beteg gyermekét próbálta megnyugtatni, amikor az orvos rászólt, hogy ne beszéljen magyarul. „Nem vagyunk Magyarországon, beszéljen román nyelven!” – mondta a beteg kislány édesapjának a doktornő. A férfi feljelentést tett az orvos ellen, aki súlyosan megsértette az orvosi etikát. *Részben megoldódott.*

Az Egészségügyi Minisztérium önkényesen, bárminemű konzultáció nélkül, átíratban közölte az intézmény vezetőségével, hogy az alapító Dr. Benedek Gézáról elnevezett szívkórház nevét Dr. Teculescu-Benedek-re módosítja. Az alapító Benedek Géza 1960-ban hozta létre Kovásznán a népszerű egészségügyi intézményt, melynek 25 évig volt az igazgatója, és ez idő alatt egyformán szolgálta a magyar és román közösséget azáltal, hogy románokat és magyarokat egyaránt gyógyított. Ezzel szemben Iustinian Teculescu vajnafalvi orvosnak soha nem volt semmilyen köze a szívkórházhoz, egyetlen napot sem dolgozott ott, semmilyen módon nem kötődött a szívkórházban végzett tevékenységekhez és orvosi diplomával sem rendelkezett, igaz, ennek ellenére praktizált. *Megoldódott.*

5000 lejes bírsággal sújtották a Civil Elkötelezettség Mozgalom (Cemo) két önkéntesét Marosvásárhelyen, mert kétnyelvű utcanévtáblákat helyeztek el több utcában, miután előzetesen egyeztettek a háztulajdonosokkal. Romániában törvény szabályozza azt, hogy kétnyelvű feliratok legyenek azokban a helységekben, ahol a magyarság meghaladja a lakosság 20 százalékát, és bár Marosvásárhelyen a lakosság 43 százaléka magyar, a helyi önkormányzat mégsem tartja tiszteletben a helyi magyarok nyelvi jogait. A helyi rendőrség reklámnak minősítette a kétnyelvű utcanévtáblákat, így reklámok engedély nélküli elhelyezéséért egyenként 5000 lejre büntette őket. Mi több, a marosvásárhelyi rendőrfőnök, Valentin Bretfelean elmondta: a helyi rendőrség hétfőtől felszólítja az érintetteket, hogy távolítsák el a tulajdonukban levő ingatlanokról a nem hivatalos utcanévtáblákat. Ennek megtagadása esetén az érintettek 30 000 és 50 000 lej közötti bírságra számíthatnak. *Tart az eljárás, első fokon eltörölték a büntetést.*

Mircea Diacon, a Kovászna megyei fogyasztóvédelmi hivatal elnöke folyamatosan visszaél funkciójával és hatalmával, hátrányos vagy sértő helyzetbe hozva a megye magyar nemzetiségű lakosságát. A fogyasztóvédelmi hivatal elnöke az idei év februárjában etnikai feszültséget keltett azzal, hogy büntetést rótt ki azokra a kereskedelmi egységekre, melyek „székely ízek” címkével nevezték meg termékeiket, míg az „olasz ízek”, „román ízek” vagy más népek konyháiról elnevezett ételek elnevezése miatt nem büntetett. A Mikó Imre Jogvédő Szolgálat levélben kereste meg az eset kapcsán a Miniszterelnöki Hivatalt és az országos fogyasztóvédelem vezetőségét, kérve a szóban forgó személy leváltását, ami nem történt meg. Diacon akkor is visszaélt befolyásával, mikor az általa irányított iskolai vetélkedőt (az országos gyakorlatra és a világnapra való hivatkozással) március 15-ére időzítette, és ezzel gyakorlatilag kizárta a magyar diákokat (a megyei mezőny kétharmadát) a versenyből. Ezt követte egy másik súlyos eset, amikor a fogyasztóvédelem augusztusban reklámanyagnak minősítette a SIC (Terra Siculorum, Székelyföld) feliratú öntapadós matricákat a sepsiszentgyörgyi taxisok autóján. Az ellenőrzés során kiderült, hogy több taxis érvényes szolgáltatói szerződés nélkül reklámozott különböző kiadványokat, biztosítótársaságokat. A hatóság abszurd módon reklámanyagnak minősítette a SIC feliratú öntapadós matricát is. A fogyasztóvédő hatóság munkatársai egyébként amiatt is bírságotlaktak, hogy a taxisok nem viselték a polgármesteri hivatalok által lepecsételt fényképes kitűzőt. A harmadik nagyon súlyos visszaélést szintén augusztusban követte el Mircea Diacon főfel-

ügyelő. Ekkor az unitárius egyházat vette célkeresztbe, és rendőri kísérettel jelent meg a vallásórák résztvevőinek táborában. Az eset időpontjában 85 kiskorú táborozott Árkoson: a helybeli, sepsiszentgyörgyi, szentivánlaborfalvi unitárius gyülekezet vallásoktatásban részesülő, rászoruló, nehéz helyzetben lévő kisebb és nagyobb gyerekei. A tábor ingyenes volt, minden engedéllyel rendelkeztek, az ételekből mintákat adtak az illetékes szakhatóságoknak. Minden résztvevőnek volt orvosi és a szülői igazolása is. Mégis, a hatóság vezetője, szétnézve kifogásolta, hogy a gyerekek földön alszanak, nincs mérleg az ételadagokhoz és nincs román nyelvű táborszabályzatuk (román anyanyelvű személy egy sem volt jelen a táborban). Tette mindezt úgy, hogy a nem gazdasági egységeket, beleértve az egyházakat is, nincs joga ellenőrizni a fogyasztóvédelemnek. És mindezt most a negyedik eset követte, amikor is az említett személy kocsmai verekedésbe keveredett, kockára téve a fogyasztóvédelmi hivatal presztízsét, és utólag etnikai üldöztetésnek próbálja beállítani aényt, hogy ittas állapotban egy verekedés résztvevője volt. *Megoldatlan ügy.*

A fenti bemutató természetesen csak „ízeltő”, mely a teljesség igénye nélkül kiemel néhány ügyet. Reméljük, hogy összefogva, szakszerű fellépéssel a jövőben csökkenni fog a hasonló esetek száma.